

Բրիտանոնեայ ԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹՅՈՒՆ
Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐԶԵՊՍ.
ՆԵՐՍԻՍՅԱՆԻՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴ
ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ

ԵԿԵՂԵՏԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ԼՐԱՏՈՒ
1700- ԱՍՅԱԿ.

Ժրագրեր եւ իրագործումներ

ԵՐԱՆԻՆԵՐԻ ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷԶՄԻԱՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՍԿԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ ՏՈՆԸ՝ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՕՐ

Արդեն չորրորդ տարին է, ինչ
Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Ն.
Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Առաջինի
հաստատմամբ ավանդությամբ՝
Ս. Թադեոս եւ Ս. Բարդուղի-
մեոս առաքյալների տոնի օրը
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում
Քրիստոնեական դաստիարա-
կության եւ քարոզչության կեն-
տրոնի կողմից կազմակերպ-
վում են հանդիսություններ՝
նվիրված Հայաստանում քրիս-
տոնեական դաստիարակու-
թյան եւ քարոզչության ծավալ-
մանը, որի համար այն կոչվում
է նաեւ Քրիստոնեական դաս-
տիարակության օր:

Այս տարի եւս՝ նոյեմբերի 28-ին,
«Հայոց առաջին լուսավորիչներ»
Սուրբ Թադեոսի եւ Սուրբ Բարդուղի-
մեոսի տոնի օրը Մայր Աթոռում իրա-
կանացի միջոցառումների շարք,
որին Հայաստանի տարբեր շրջաննե-
րից մասնակցելու էր եկել կրոն դա-
սավանդող ավելի քան 600 ուսուցիչ:
Մայր Աթոռ ժամանելով՝ քրքրա-
նախաճառներով Մայր տաճարում մաս-
նակցեցին Սուրբ եւ Ամենա Պատա-
րագին, լսեցին պատարագիչ Ս. Ար-
շակ արեղա խաչատրյանի ոգեշունչ

քարոզը եւ հաղորդություն ստացան:
Պատարագի ավարտից հետո կրոնի
ուսուցիչները հյուրընկալվեցին Գե-
տրգյան հոգևոր ճեմարանում, որտեղ
հիտեցին Հայ քրիստոնեական մշա-
կույթի «Մոմիկ» միության կազմա-
կերպած քրիստոնեական արվեստի
ցուցահանդեսը, ուր ներկայացված
էին նկարիչներ Վալմարի, Խաչա-
տուր Մարտիրոսյանի, Հրանտ Միր-
զոյանի, Հարություն Հարությունյանի,
Աշոտ Հարությունյանի, Արմեն Դա-
գարյանի, Մուս Հարությունյանի, Արա
Հովսեփյանի, Սեյրան Գասպարյանի
եւ այլոց գեղանկարչական եւ գրաֆի-

կական աշխատանքները:
Այնուհետև հանդիսությու-
նը շարունակվեց Վաղարշա-
պատի մշակույթի պալատի
լեվի-լեցուն սրահում, ուր կրո-
նի ուսուցիչներից եւ պետա-
մալարանի աստվածաբա-
նական ֆակուլտետի ուսա-
նողներից բացի, ներկա էին
մարզպետարանի պաշտո-
նյաներ, բարձրաստիճան
հոգևորականներ՝ Տ. Շահե
արքեպս. Ամենայն Ս. Մես-
րոպ արքեպս. Աշոտյան, Ս.
Մեկուն եպս. Չուլջյան, Ս.
Վրթանես վրդ. Աբրահամյանը եւ ու-
րիշներ: Վիզեն արկ. Ղազարյանի
բացմամբ խոսքից հետո կրոնի ուսու-
ցիչներին քրիստոնեական պատգա-
մով դիմեց ԲՐԷԿ-ի վարչի-տնօրեն Ս.
Վազգեն վարդապետ Միրզախանյա-
նը: Նա անդրադարձավ Քրիստոնեա-
կան դաստիարակության օրվա նա-
խապատմությանը՝ ու խորհրդին,
նշեց, որ այն նաեւ յուրօրինակ տարե-
վերջյան հաշվետվություն է ԲՐԷԿ-ի
համար: Այս առնչությամբ նա ասաց.

Հարունակությունը՝ էջ 2

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿԱՊՈՍ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆԸ ՆՇԱՆԱԿԵԼ Է ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՓՈԽԱՆՈՐԴ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Ամենայն Հայոց Գարեգին
Ա կաթողիկոսի հայրապետական բարձր
փնթրիությունը՝ կաթողիկոսական ընդ-
հանուր փոխանորդ է նշանակված Արա-
րապյան հայրապետական քննի առաջ-
նորդական փոխանորդ Տ. Գարեգին արք.
Ներսիսյանը:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տրուած ըլլալով որ քաղցկեղի վիրահատու-
թեան հետեւանքով Մենք մեր առողջութիւնը
վերագտնելու համար կարիքը ունինք որոշ
ժամանակի ապաքինման եւ հետեւաբար ի
վիճակի պիտի չըլլանք ամբողջականօրէն
կատարելու կաթողիկոսական Մեր պարտա-
ւորութիւնները եւ հարկադրաբար բացակայ
պիտի ըլլանք Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն
գլուտ բժշկական խնամատարութեան պատ-
ճառով:

Տրուած ըլլալով որ Ամենայն Հայոց Կաթո-
ղիկոսութեան՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի գոր-
ծունէութիւնը պէտք չէ ռեւէ թուլացում, դան-
դաղեցում եւ թերացում արձանագրէ այդ շը-
ջանին,

Մենք պարտք համարեցինք, ի սէր Մայր
Աթոռի պայծառութեան, նշանակել Կաթողի-
կոսական Ընդհանուր Փոխանորդ (Vicor
General of the Catholics), որպէսզի ան վարէ
վարչական գործունէութիւնը, համախորհր-
դակցաբար Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի:

Ուստի, այսու Հայրապետական Գիտով կը
նշանակենք Այրարատեան Հայրապետա-
կան Թեմի Առաջնորդական Փոխանորդ՝
Գերշ. Տ. Գարեգին Արք. Ներսիսեանը որպէս-
զի կատարէ Կաթողիկոսական Ընդհանուր
Փոխանորդի այդ պաշտօնը լիազոյն յաջո-
ղութեամբ: Հետեւաբար, Մեր ժամանակաւոր
բացակայութեան իրեն պէտք է դիմէ Մայր
Աթոռի հետ առնչութիւն ունեցող գործի կամ
հարցի կապակցութեամբ:

Մրտանց ի արդեթեք առ Բարձրեայն Աս-
տուան որ գորացնէ զինք եւ արդիմաւետ գոր-
ծունէութիւն պարգեւէ իրեն: Կոչ ի նորդենք
մեր Միաբանութեան բոլոր անդամներուն,
եպիսկոպոսաց դասուն, քեմակալ Առաջնոր-
դաց, վարդապետաց, արեղայից, սարկաւա-
գաց, Գերագոյն Խորհուրդի յարգարժան ան-
դամներուն եւ Մայր Աթոռոյ անճակագմին
եւ պաշտօնօճեանք լիովին գործակցի իրեն
հետ ի սէր եւ ի բարգաւաճումն Մայր Աթոռոյ:

Գարեգին Ա
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
30 Նոյեմբեր 1998
Նիւ Եորք

ՄԱՍԼՈՒ ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՄՊԱՍՏՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Ինչպէս տեղեկացրել ենք մեր թեր-
թի նախորդ համարում, այսուհետեւ
«Քրիստոնեայ Հայաստան» օրի-
նակները տարածվելու են նաեւ Հե-
յոց բանակում: Այս գործը նախաձեռ-
նել է Հայոց բանակի հոգևոր խորհ-
րդական, Մայր Աթոռի միաբան Տ.
Վրթանես վրդ. Աբրահամյանը: Մեր
թղթակցի խնդրանքով հայր Վրթանե-
սը համառոտակի պատմեց բանա-
կում ծավալված աշխատանքի մա-
սին:

Շուրջ մէկ տարի առաջ Ամենայն
Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Առաջինի
օրհնությամբ Հայոց բանակում հաս-
տատվեց հոգևոր խորհրդականի
պաշտօնը, որի ստեղծման մասին ՀՀ
պաշտպանության նախարար Վազգեն
Սարգսյանը մտածել էր դեռեւս արցա-
խյան պատերազմի ժամանակ: Մեծ
պատասխանատվություն էր ինձ հա-
մար այդ պաշտոնի ստանձնումը, որը
հոգևոր ծառայություն լինելով՝ միա-
ժամանակ նախատեսում է գզգի կազ-
մակերպչական աշխատանք:

Այժմ ՀՀ պաշտպանության նախա-
րարությունում ստեղծված է մեր մշտա-
կան գրասենյակը: Հոգևոր սպասա-
կորներ ունենք Հայաստանի եւ Արցա-
խի զորամասերում՝ Մեղրիում, Հորա-
դիզում, Միսիանում, Վայքում, Արարա-
տում, Քարավաճառում, Ճամբարա-

նուցված է Միսիանում (հրամանա-
տար Ագոյան):

Ձորամասերում հոգևորականների
կատարած եկեղեցական եւ քարոզչա-
կան աշխատանքից բացի, ռազմական
ուսումնական հաստատություններում
մշտական դասախոսություններ են
կազմակերպում: Մասնավորապէս՝ Ձի-
վորական ինստիտուտում դասախո-
սում է Արշակ արեղա խաչատրյանը,
հունվար ամսից Արմավիրի ուսումնա-
կան կենտրոնում դասախոսություններ
կկարդա Արշեն արեղա Մամոնյանը:
Ծրագրվում է նման դասախոսությու-
ններ կազմակերպել նաեւ Երեւանի ու

Լուսակերտի ուսումնական կենտրոն-
ներում:

Մեր աշխատանքին մեծապէս աջա-
կցում են ՀՀ պաշտպանության նախա-
րար Վազգեն Սարգսյանը, փոխնա-
խարար գեներալ մայոր Աստվածա-
տուր Պետրոսյանը, անճակագմի դե-
կավար Գեղամ Հարությունյանը: Իսկ
եկեղեցական առումով մեր գործու-
նէությունը տեղեւում նպաստում են
թեմերը, Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական
դաստիարակության եւ քարոզչության
կենտրոնը, նաեւ «Գանձասար»
աստվածաբանական կենտրոնը, որը
մեզ կրոնական գրականություն է
տրամադրել: Վերջերս մեր գրասենյա-
կի համար անհրաժեշտ արժեքավոր
սարքավորումներ ստացան Կանա-
դայի թեմից: Այս կապակցությամբ
զինվորականները սիրով են ընդունում
հայ հոգևորականի ներկայությունը
գորամասերում: Լիախոյս են, որ Ամե-
նայնապետ Սուտի ողորմածությամբ
կկարողանանք պատվով իրականաց-
նել մեր հոգեւոր ծառայությունը, որը
դառնում է առաքելություն, բանգի եւ
եկեղեցական, եւ ազգամեր գործ է:

ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ ՏՈՆԸ՝ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՕՐ

Սիլվա Էջ 1

«1997-ի նոյեմբերին քրիստոնեական կրոն դասավանդող ուսուցիչներ պատրաստող լսարանի 277 շրջանակարտ Վեհափառ Հայրապետի օրհնադրությամբ եւ նրա ձեռքից ստացավ վկայական: Նրանցից շատերն այսօր արդեն

կրոնական կրթություն ունին, շարունակվում է նոր առարկաների միջոցով»: Անդրադարձնալով ծրագրային խնդիրներին՝ հայր Վազգենը շեշտեց կրոնի ուսուցիչների պատրաստման գործընթացի շարունակման անհրաժեշտությունը, ապա բժարկելով ԲԶԲ-ի բաժնիները՝ համառոտակի ներկայացրեց նրանց ծավալած աշխատանքը, հրատարակչության բնագավառում դասագրքերի, ուսումնական ծրագրի եւ կրոնական

գրականության տպագրում, մասնավորապես քարոզչության ապավինելով: «Քրիստոնեայ Հայաստան» բերքի առավել լայն տարածում, հեռուստատեսային հաղորդաշարերի կատարելագործում եւ այլն: Հայր սուրբը հատուկ շեշտեց այս տարվա օգոստոսին

կրոնական կրթություն ունին, շարունակվում է նոր առարկաների միջոցով»: Անդրադարձնալով ծրագրային խնդիրներին՝ հայր Վազգենը շեշտեց կրոնի ուսուցիչների պատրաստման գործընթացի շարունակման անհրաժեշտությունը, ապա բժարկելով ԲԶԲ-ի բաժնիները՝ համառոտակի ներկայացրեց նրանց ծավալած աշխատանքը, հրատարակչության բնագավառում դասագրքերի, ուսումնական ծրագրի եւ կրոնական

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գաբրիել Ա-ի հովանավորությամբ եւ Արցախի կառավարության ցանկությամբ կազմակերպված քարոզչական խոշոր ձեռնարկում, որի արդյունքում կրոնի ուսուցիչներն պատրաստվեցին Արցախի դպրոցների համար, ուր քրիստոնեական կրոն առարկան ընդգրկված է պետական ուսումնական ծրագրում: Խոսքի վերջում հայր Վազգենը իր քաջալերանքի ու նվիրվածության պատգամը հա-

ղորդեց ներկաներին եւ հույս հայտնեց, որ կգա մի օր, երբ Հայաստանը կընկնի պետականորեն քրիստոնեական երկիր կոչում, եւ կրոնն ու մեր եկեղեցին պատմությունն էլ կդառնան դպրոցական ուսումնական ծրագրի անբաժան մասնիկը: Եզրափակելով ելույթը՝ հայր սուրբն ասաց, որ աղոթում է առ Աստված՝ Վեհափառ Հայրապետի շուտափույթ ապրիմման ու Մայր Աթոռ Սուրբ Եկեղեցու համար:

Ուսուցիչների կողմից արտառույտ խոսք ասաց Կարինե Ստեփանյանը (ներկայացվում է ստորել), որից հետո Արչեն արեւա Սանդալյանը ներկաների համար կարդաց Առաքել եպիսկոպոսի «Աստուծո կամ երկրի արքայության մասին» բեմադրված դասախոսությունը:

ԲԶԲ-ի մշակույթի բաժնի պատրաստած գեղարվեստական հայտագրին մասնակցում էին Վահան արկ. Չաքարյանը, ԲԶԲ-ի մանկական երգչախումբը (սմբակալ՝ Աննա Միրզախանյան), «Արմաթե բանակ» ծրագրի մենակատարները (գեղ. ինչպե՛ վար Գոհար Մարգարյան), ԲԶԲ-ի ջութակահարների կամերային համույթը (ղեկավար՝ Փառանգնեմ Մելիքյան): Հարց ու պատասխանի եղանակով եւ երաժշտական կատարումներով ներկայացվեցին քրիստոնեական արժեքներն ու հիմնականները՝ «Ինչու պարզա-

մը»: Հնչեցին Կոմիտասի, Գ. Մարգարյանի, Վիվալդիի եւ այլ հեղինակների ստեղծագործությունները, որոնք դանիմում ստեղծեցին հոգեպարար միջոցներ:

տի դեկան Տ. Շահե արքեպիս. Ամենայնի օրհնության խոսքով: Մերգան հայրը շատ բարձր գնահատեց ԲԶԲ-ի ծավալած գործունեությունը, միաժամանակ իր հակիրճ խոսքում անդրադարձավ վերջերս բեմադրված ՀՀ կրթության մասին օրենքին, որը նա խիստ թերի համարեց, քանզի այն չի նախատեսում կրոնի դպրոցական ուսուցում: «Ես կկարծեմ, որ հայ դպրոցը միայն գիտություն, լեզու եւ գրականություն սովորեց-

նելու վայր չէ, ինձ համար վերանվոր Հայաստանն այս մեր նոր հանրապետության մեջ հայ դպրոցը պիտի կազմի հայի նկարագիրը... ոչ միայն ուսուցումով, այլ նաեւ դաստիարակությամբ եւ այդ դաստիարակությունը կըլլա հայկական, եթե մանկան հոգիին մեջ

խոսի բարին, խոսի սերը, ներողամտությունը, համաձայնությունը: Ասոնք արժեքներ են, որոնք գիտականորեն չեն ուսուցվի, ասոնք դաստիարակության ձեռք են, որոնք նկարագիր կստեղծեն՝ եւ հայ նկարագրի խորքը: Ե՛հ չա՛յ, եւ քրիստոնեությունն իր անհեղինակ իմաստով»,- ասաց սրբազան հայրը:

Կրոնի ուսուցիչներին կոչ արեց իրենց անձնվեր աշխատանքով լրացնել գործող ուսումնական ծրագրի բացը եւ շարունակել այն առարկություններ, որով ժամանակին Հայոց աշխարհ եկան թաղեւ եւ Բարդուղիմեոս առաքյալները:

Պահպանել աղոթքով իր գեղեցիկ եզրափակմանը հասավ վարչապետական տոնակատարությունը:

Կ. Մ.

ՈՒՍՈՒՅՉԻ ԽՈՍՔ

«Նմանորը ինձ եղբորս, որպես եւ՝ Քրիստոս» (Մ. Թադևոս, 11, 1)

Ս. Թադևոս եւ Քարդուղիմեոս առաքյալների խնդիրն ինչպե՛ս յայտնվեցին այս օրն անհուն բերկերով եւ ցնծությամբ եւ լցնում մանկավարժներին հոգին, բանգի առիթն ունենալով կրկին մեզան հպարտանալու պատմական այն իրադրությամբ, որ Հայոց Եկեղեցին

ինձնադրվել է հենց իրենց՝ Քրիստոսի առաքյալների կողմից: Յնծություն ենք ապրում նաեւ հոգեւոր գարբոնի այս իրադրությամբ, որ հեղինակություն ունենք եւ առիթը՝ այսպիսի հոծ քաղցրությամբ արդեն որեւորդ անգամ հավաքվելու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում՝ ասելու եւ անսալու քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության վերաբերող հոգին ու Մտածումը, հանգամանք, որ նոր լիցք է հաղորդում այն մտայնությանը, թե ահա այսպիսի հանդիսությունները մեծապես նպաստում են մեր հավաքների հզորացմանը, այնպես, որ հոգու խորքում կարողանանք տեսնել Աստծուն եւ կարողանանք զգացած այրույթը եւ ձեռք բերած իմացությունը հասցնել երեխաների անարդի հոգիներին, որպեսզի նրանք իրենց կյանքի այգաբայրը դիմավորեն քրիստոնեական հավատքով: Լույսի ճառանշունով: Փրկչի մեծագույն ցանկություններից է երեխաներին իր մոտ հավատքի մեջ տեսնելը: «Թույլ տվեք այդ մանուկներին եւ մի արգելեք, որ նրանք ինձ մտն գան, որովհետեւ երկրի արքայությունն այդպիսիներին է» (Մատթ., 19, 13):

Որպեսզի հասունանալով՝ մանուկներն արժանի մնան Աստծու արքայությանը, վաղ տարիքից պիտի կերտվի նրանցից յուրաքանչյուրի անձն ու բարոյական նկարագիրը, իսկ այդ գործում չափազանց մեծ կարեւորություն ունեն այն հոգեւոր արժեքները, որոնք խարսխված են հավատքի, ավետարանական պատվիրանների վրա: Առանց հավատքի, երկնային իմաստության՝ մարդն անխուսափելիորեն կորցնում է կյանքի ուղեցույցները, իմաստը, նպատակը: Միայն հավատքն է, որ բովանդակում է կյանքը, տառնում դեպի հավիտենականություն:

Անշուշտ, երկրային իմաստությունը՝ համընկն հոգեւոր մշակույթի, գիտության, կարող է եւ ազդում է մարդու ներաշխարհի վրա, այս կամ այն չափով նպաստում հոգեւոր եւ մտավոր զարգացմանը, սակայն երկրային, մոլորական հոգեւոր բնույթի արժեքները չեն կարող դառնալ մարդու կյանքը լուսավորող փարոս, չեն կարող պատասխանել մարդ արարածին հուզված «հավերժ հարցերին»: ո՛ր է ինքը, ինչո՞ւ՞ է ապրում, ո՞ր է գնում: Միայն հավատքը առ Աստված, միայն երկնային իմաստությունն ունի իր մեջ բոլոր հարցերի պատասխանը: Երկնային եւ երկրային իմաստության բաղդատման արդյունքից ծնվում է կարեւոր հարցադրում՝ կապված Քրիստոսի առաքյալներից մեկի՝ Պողոս առաքյալի հետ: Իմանալով նրա դարձի գալու պատմությունը՝ ակամայից հարց եւ տալիս. «Կարո՞ղ էր արդյոք գիտությունը կամ ո՞ր գիտությունը կարող էր մտքի մեջ կրթած Մովսիսին դարձնել Պողոս առաքյալ», որի պատգամով մենք սկսեցինք մեր այսօրվա խոսքը:

«Նմանվեցեք ինձ, ինչպես որ ես՝ Քրիստոսին»: Կարո՞ղ էին արդյոք փիլիսոփայությունը, գրականությունը, երաժշտությունը, որոնք հզոր ներգործություն ունեն անհատի հոգեկան աշխարհի վրա, հատարել այդ հրաշքը: Պատասխանը միանշանակ է ոչ: Բանգի միայն հավատքը, աստվածային իմաստությունն ունի հրաշալիք, կենարար բնույթ: Ինչպես ասում է

Հակոբոս առաքյալը, «Վերին իմաստությունը ճախ սուրբ է եւ ասպա՝ խաղաղարար, հեզ, բարյացակամ, իրողմունությամբ ու բարի գործերով, մարդու խոնձաբնով, առանց կեղծավորության» (3, 17): Սակայն միայն հավատքը առանց գործերի, մեռած է այնպես, ինչպես մարմինն է՝ մեռած՝ առանց հոգու: Մեր Տերն ասում է. «Վաճառեցե՛ք ձեր ինչքերը եւ ողորմություն տվեք, եւ ձեզ համար շինեցե՛ք չինացող քաակներ եւ անհատնում զանձեր երկնքում, որ ոչ գողն է մտնեցին, եւ ոչ ցեղը՝ փչացնում, որովհետեւ ուր ուր ձեր գանձն է, այնտեղ տարեք կլինեն» (Մատթ., 12, 33-34):

Մեր ժողովրդի ազգային նկարագիրը կերտվեց ճշմարիտ գանձերով, բարոյական արժեքներով ազդեցության մեղքը, նրանք դարձան այն բնույթ, ուր բոլորն էլ հայր՝ քրիստոնեայ հայր:

Ինչու հայոց գրեթե ստեղծվեցին քրիստոնեություն ընդունողները հետո եւ ոչ թե դրանից առաջ, ինչու մայրենի լեզվով առաջինը բարձր մակարդակի վրա՝ Պարսկերեն: Պատասխանը հայտնի է՝ Լույսի ջախն անմար պատելու հայի հոգում:

Գրեթե գյուտը, բարձրագույն կամ եւ ինքնուրույն գրականություն հանդես գալը, բարեխիղհական հաստատությունների ստեղծումը, դավանաբանական եւ լեզվական առանձնահատկություններ պայմանավորեցին մեր ժողովրդի ազգային առանձնահատկությունների անկախությունը: Այս արժանատիքի վրա անցնելու հավատքի Օրհնված ծառը:

Ցավոք, մեր բազմադարյան պատմության մեջ եղավ ժամանակաշրջան, երբ մի բանի տաճարային փորձ կատարվեց հեռացնել մեզ այս արժանատիքից, արժեքներից, կապել մյուսի՝ ինչու էի հետ, երկնային իմաստության փոխարեն ընդունել երկրային, Աստծուն պաշտելու փոխարեն պաշտել նոր կուռքեր: Դա մեծ ժամանակահատված էր, երբ հաղթեց կալը, ուստի պիտի աշխատել «հորքով»: Բայց ահա ազգային եւ հոգեւոր փրկագրքերի պայմաններում առաջ է գալիս համագրգային գոչ-

ման եւ ապաշխարանքի անհրաժեշտությունը, որովհետեւ հորքի դարաշրջանում մեր ձեռքերով քանդվեցին շատ եկեղեցիներ, այդպե՛ս շատ ձեռագործ: Չարքայելով անցյալի մեղքերը՝ մենք չենք կարող նորովի կատարել մեր կյանքը: Հիշենք Քրիստոսի պատգամը. «Նոր, չօգտագործված կտավի կտորը ոչ ոք հնգաճ գեւտի վրա չի կրկնատի, ապա թե ոչ նոր կտորն ամբողջությամբ ինձ գեւտեց կտակվի, եւ պատվածքն ավելի վատ կլինի: Եւ ոչ ոք ինձ տիկերի մեջ մոր գինի չի լցնի, ապա թե ոչ՝ նոր գինի կպայքրեցի տիկերը, գինին կքափվի, եւ տիկերը կփչանան: Այլ նոր գինի նոր տիկերի մեջ պետք է լցվի» (Մարկ., 2, 21-22):

Այսօր հարկավոր է համագրգային գոչում եւ դարձ՝ առ Աստված, եւ Աստված կընդունի մեզ առ միայն ճշմարիտ ճանապարհը: Դա՛նալ դեպի Աստված, այդ ճանապարհը տեսնում ենք երեխաների քրիստոնեական դաստիարակության, դպրոցներում կրոնի դասավանդման՝ որպես պետական գործի մեջ: Դպրոցի միջոցով հավատքը պիտի վերահաստատվի մանուկների հոգիներում: Նոր սերունդը պետք է կրթվի, դաստիարակվի մեր տոհմիկ ավանդույթներով, դավանաբանով, ամբողջ անցյալի հոգեւոր պատմությամբ ուսուցմամբ՝ նորոգելու համար հայ մանկան մատաղ հոգին: Դպրոցը պիտի ներկայացնի եկեղեցու գավիթը, եւ այս գործում բացառիկ կարեւորություն է ստանում ուսուցիչը եւ հատկապես կրոնի ուսուցիչը, որը ոչ միայն իր գիտելիքներով, այլեւ իր հավատով, քրիստոնեական աշխարհայացքով, արարելակերպով, բարոյական կերպարով ազդում է մտաղ հոգու վրա՝ կերտում քրիստոնյա, որը դուրս գալով դպրոցից՝ կրոնի դեպի Տաճարը տաճող ճանապարհը:

Այս խոսքի հետ կապված ուզում մեզ բերել 10-րդ դարաբանի աշխարհաբանության ստեղծագործական շարադրությունը մի հատված:

Վերջերս Գուգարաց բնիկ առաջնորդարանի կողմից մարզի հանրակրթական դպրոցների հա-

մար կազմակերպվեց մրցույթ՝ հայոց լեզվից, աշխարհագրից պետք է գրեցին ստեղծագործական շարադրություն՝ «1700-ամյա Եկեղեցու զավակն եմ ես» խորագրով: Աշխատանքներից մեկում հանդիպեցին աշակերտի հուզված խոստովանությունը, որը լավագույնս է կարեւորում ուսուցչի դերը երեխաների քրիստոնեական դաստիարակության գործում: Աշակերտը գրել էր. «Ինչպե՛ս կցանկանայի ինչ-որ բանով օգտակար լինել մեր Եկեղեցուն...»

Ոչինչ, եթե չկարողանան ոչինչ անել, կցանկանան եկեղեցին եւ մի գույց մեծ կվառեն եւ բոլոր ինչո՛ւնք կիրառեցին: Բայց ինչու մեկ գույց, միշտ մտածել են ու պատասխանել չեն իմացել: Այ, թե կրոնի ուսուցիչ ունենայի, որքան հարցերի պատասխան կստանայի»:

Երեխայի շուրթերից էլ խոսում ճշմարտությունը, ուրեմն՝ եկել է ժամանակը, որ մեր դպրոցների դասարաններում եւ բուհերի լսարաններում հնչի Աստծու Կենդանի խոսքը, որն արդեն իսկ հենց էլ է շնորհիվ ԲԶԲ-ի, որի ջանքերով հասնում ենք մեր հայրենիքի տարբեր քաղաքներում կազմվել եւ գործում են կրոնի ուսուցիչների նախապատրաստական լսարաններ, որոնց անդամները գնվում են այսօր այստեղ, եւ որոնց կողմից մեր երախտագիտությունն ենք հայտնում Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին, Ն. Ս. Ս. Գ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, որի օրհնությամբ եւ հատուկ հսկողությամբ՝ իրականացվում է կրոնի ուսուցիչների նախապատրաստում գործը:

Մեր երախտագիտությունն ենք հայտնում ԲԶԲ-ի վարչ-նախագահին Ս. Վազգեն վարդապետ Միրզախանյանին, կենդանի դասակարգի, հոգեւոր պատասխաններին իրենց աստվածահաճ գործունեությամբ համար:

Աստված օգնի մեզ պարտի գիտակցության եւ կատարման նվիրական գործի մեջ:

Կարինե ՍՏԵՓԵՆՅԱՆ
Փիլիսոփայական
գիտությունների քննադատ
Ք. Վանաչյուր

ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅ ՍՈՒՔԵԼԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑՈՒ
ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ՔԱՐՈՉՉՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Քրիստոնեական դաստիարակության եւ ֆարոգչության կենսւմը հաստատվել է 1995 թ. սեղեսմբերին Վաղարշապատի Ս. Գայանե վանմում՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Գաւրգին Ս կաթողիկոսի բարձր հրամանագրով եւ օրհնությամբ:

Ազգային-ենդեգական կյանքի նորոգյալ իրականության առջև ենթակալան անհրաժեշտություն են իրիստոնական կրթությունը ու արագությունը՝ հասարակության լայն խավերի հոգնելու կրմանակ կյանքն առողջացնելու եւ հաղորդակից դարձնելու 1700-ամյա Մայր Եկեղեցու յաճախական ժառանգությանը։ Այս առումով կենսական անհրաժեշտություն են գեհափառ Գարաթեի կողմից հիմնված տալւս գրանեթիկ, որ դարձավ ախտիւժ գործանշիկ սկսված են առաջացող ծագրերի իրագործում։

Կենտրոնի գլխավոր նպատակներն ու խնդիրներն են.

ա . ԻՐԱՏՈՆԵԱԿԱՆ ԿՐՈՆ ՌԱՍԱՎԱՆՈՒՊՈՂ ՈՒՍՈՒՑԻՋՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱԿՍՈՒՄ .

Բ. Կիրակնօրյա դպրոցների հիմնում, նրանց թվի աստիճանական ավելացում, լուսական դպրոցներում բրիտանական կրոնի դասավանդում.

գ. Բիսունեական կրթության
 և դաստիարակության ծրագրե-
 րի և դասագրքերի դասրասում,
 կրթական համակարգին վերա-
 բերող նյութերի հրատարակում.

դ. Բարոզչական լայն գործունեության իրականացում.

- տոնախոսական, ջառագո-
վական, ֆարզխոսական, խրա-
սական, դավանական եւ մեկ-
նորական օրերի հրապարակում

- ԻՆՉՈՒՏԱՏԵՍԱՅԻՆ ԵՆ ՈՂԻՈ
ԽԱՂՈՐԴՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ.

- հոգեւոր-կրոնական թերթի
հրատարակում:

- փարոզական լսարանների,
ազգային-եկեղեցական տո-
նախմբությունների կազմակեր-
պում:

Նշված չորս ծրագրում կենս-
րոնն արդեն կատարել է զգալի
աճիսանման:

**Ա. Քրիստոնեական կրոն
դասավանդող ուսուցիչների
դասընթացի գործընթաց.**

1995-98 թթ. Կեհայիվա Դայարդեթի օրհնությանը 33 10 ֆա-
ղախմու Արաբաթան հայաթեթ-
սակաթ քեմի՝ Երեւան, Արեւ-
սաւ, Մասիս, Մամալիքի քեմի՝
Արմալիք, Արագածօնքի քեմի՝
Արաբան, Աեւարան, Կոստայ
քեմի՝ Արովան, Դաղաթան, Գու-
գարաթ քեմի՝ Կամաձոր, Սյուն-
յաթ քեմի՝ Եղեղեւաձոր, Կաթմա-
կերովեթիքի քիստեթեական կրն
դասակաղդող ռուտեղեմնի
խարանմե: Այս օրագրի նդա-
սական եր քեմերուն աղաթանկե-
լուտեղեմնի անդաթաթեթ քա-
րանմե՝ կիւրակեղայ քարժա-
րանմերուն ե հանալքեթական
դորդոթմերուն կրնի ռուտեղեմ
դասաթ մակարդակով կաթ-
մակերթեղու համար, յուրաքանչ-
յուր խարանմուն ռուտեթակաթ
քարձըր քեմե ե երկու արի: Լա-
րաթանմերուն դասակաղդով
եթ Դիմ ե Նոր Կակարանմեթ,
ընդհանուր եկեղեցու դասուր-
յուն, Դայ եկեղեցու դասուն-
յուն, քիստեթեական, Դայ եկե-
ղեցու տօնե ե եկեղեցական
ծիսաթոթնաթլուրն: Դասաթա-
նաթոթնեթը վարեթ եթ Ս. էշ-
միաթնի միաթարաթեթ մա-
դանմեր ե քեմերի հոգեւոր
հայերթ: Լարանմերի անդաթ-
մերի դարթերաթար բաթանկեթ

է անհրաժեշտ հոգեւոր գրականութիւն, կրօնի դասագիրք, կրօնի դասավանդման ուսումնական ուղեցույց ծրագիր, «Լուսավորիչ», ապա 1997 թվականի ամիսից, «Քրիստոնեայի Հայասան» թերթը: 1997 թ. մայիս-հունիս ամիսներին վերոհիշյալ հիմն յարանունով ելաւեւան, Արսեւաշի, Մասիսի, Արմավիրի, Արարանի, անցկացվեցին համադասախան բնութիւններ: Արդյունում 335 ունկնդիր արժանացավ վկայականի՝ ստանալով կրօն դասավանդող ուսուցչի որակավորում: Մյուս հիմն յարանունով՝ Վանանորի, Էդեգանձորի, Աւսարակի, Հրազդանի, Արփյանի, շարունակվում են դասախոսություններ: 1999 թ. հոկտեմբերին նվազ յարաներում ուղևորեւ կանցկացվեւ բնութիւններ, եւ արժանավորեւ կստանաւ ԶԲԳ-ի կողմից հասանաւ մկայական:

Քաջայերեկոյ համար ուսուցչներն՝ Վեհապա Չայրաբեկ Տափազահապետեանը եւ գործուն մասնակցութեամբ՝ Վեհաբաճ Ռաֆայիժոնը 1995-98 թթ. Ս. Թաղեան եւ Ս. Բարդուղիմէոս առաքյալներ Տոնիկ անցկացվել են մեկօրյա համագումարներ: 1997 թ. հունիսի 13-19-ը կեանքոյն հրազեղով Ղանգիւրի Ազգայնոց եկեղեցւոյ երկու երկայայտուցիչ մեղոդական դասախոսութիւններ եւ կարդացել կրօնի ուսուցչներն: 1998 թ. հոկտիսի 27-ից օգոստոսի 1-ը Անգիւրի Ամբոթոսն եկեղեցւոյ մասնագէտներ հետ համաձայն լսարաններու կ'ազմակերպվել եւ մեկօրյա սեմինար: Կազմակերպվել են նաեւ ուխտագնացութիւններ Չայասաանի տարբեր եկեղեցիներ ու վանքեր:

Բացառիկ իրադարձություն դարձավ սույն թվականի օգոստոսի 10-22-ը Արցախի թերթի Ասեփապետեան խաղաղուժ կազմակերպված բխիստնեական լրուդ դասավանդող ուսուցիչներին թուրասանման ուսումնական հավաք, որի 96 անդամ արժանացավ կրոն դասավանդելու կալայադի: Ուսուցիչներն արտահովեցին 1-10-րդ դասարաններին դասագրով, 1998 թվականին լույս տեսած ուսումնական ուղեցույց օճրագով և 22 անուն ուսուցական օճմոդակ գրականություն: Այսպիսով, Արցախի դպրոցներին 75% - ն ընդգրկվեց բխստնեական դասավանդման թեկանած օճրագուն: Այս գործունեությունը հնարադր եղավ իրականացնել վեհապաշտ Հայադադեհի հովանավորությունը: Արցախի թեմին նախաձեռնությամբ և ԼՂՀ կառավարության օճմոդակությամբ:

**Բ. Քրիստոնեական
դաստիարակության ու
լրթության համակարգ.**

Մասաչուսեթսի փրիսոնեա-
կան դաստիարակության նույն-
ակով 1995-98 թթ. կիրակու-
յա նոր դպրոցներ բացվեցին
Հայաստանի բոլոր թեմերում:
Դրանց թվում այսօր հասնում է
50-ի: Թեմերում գործող կիրա-
կույթի դպրոցների աշակերտնե-
րը կստանան կողմից ապահովվե-
ր են կրոնի դասագրքերով եւ որոշ
դիդակտիկ նյութերով:

Կիւրակնօրյա դորոցներէ ծեւալորման եւ հանրակրթական դորոցներում կրն առարկայի դասավանդման մղասակն է՝ ծեւալորել հայ մանկան բարոյական նկարագիրը։

լստեր վարվում են Շաքար
մեկ անգամ՝ երբ դասաժամվա
նկատարողի ընթացքում ա-
նակետրոսներն ուսուցանվում
կրճի դասազանքում եզվա-
ծաղալին դասանյութը, վար-
սրաց, եկեղեցական տնազի-
տություն եւ հոգեւոր երգեց-
ողություն: Կրակնյութ աղյոց-
ներն գործում են հոգեւոր երգ-
չախմբեր, որո յողոցներում
ազգագրական երգի-լաւ-
նիքակներ: Վարտարաններն
սնելովով են մեւ ծնողներ
լսարաններ, ուր աշակերտերի
ծնողներ տսւմում են հոգեւոր,
տրադալի օհնիկներ:

Կիրակնօրյա վարժարաններում ազգային են եկեղեցական տոների կադակցությունը կազմակերպում են հոգևոր հաս-
ցիություններ: Դրանց մեջ ա-
ղանձմանում են կենտրոնի մա-
կույթի բաժնի կողմից կազմա-
կերպված՝ անցած տարիների Ս.
Շմոնյան, Ս. Զորություն և Ս.
Էջմիածնի տոների նվիրված
համաժողովային միջոցառու-
մեր: Ուժադրակ էր 1998 թ.
հունվարի 3-13-ը երեւանի «Ա-
րամ հաշտարյան» ֆիլիալումնուկ
համերգնարահում, Գեհափա-
շարյանների հովանավորու-
թյուն, կենտրոնի 33 մականությի
նախարարության հետ համատեղ
կազմակերպում Ս. Շմոնյան
հանդիսությունները, որոնց
մասնակցեց 25,000 դուրոցա-
կան և ստացավ նվերներ:

1995-98 թթ. ընդլայնվել է հանրակրթական դպրոցներում կրճի դասավանդումը, ինչպես նաև՝ Մարաշյա պետուն կա-
մակելի քան 50, Կոսայի պետուն՝
2, Գուլզարը պետուն՝ 3, Ամն-
վիլուն 2 ժեպական դպրոց: Ա-
ճել է նաեւ կիրակեօրյա դպրոց-
ներ հաճախող երեխաների քի-
վը:

1995 թվականից ի վեր կիրառվող դոլորոցների օբյեկտներից ապահովվող անվտանգության համակարգի օբյեկտներից հանձնվող հետևյալ տվյալները կհամեմատվեն համապատասխան հաշվարկների արդյունքների հետ:

Ուսումնական տարվա ընթաց-
քում եւ ավարտից կիրառելի
դրոցների սնուցումը, լույսնե-
րի համակարգական դրոցների
ուսուցիչներն ապահովելու
հոգերն կյանքի նորոգելու
մտապակով կազմակերպում ե-
ւ ուխտագնացություն՝ Հայաս-
տանի վանքեր եւ եկեղեցիներ,
հոգերն համեղելու ունեղե-
րուն: Զբոսանքական ուղե-
հատվածքն դրոցների սանք-
հանքներով համոզե եւ գա-
լիս զինվորական գործատե-
րուն, մանկացներուն, ծերանոց-
ներուն եւ ասի:

ԲԶԳ-ն ամփոփադեմ վերահսկում է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի կից կրթակետային 6 դպրոցի գործընթացը, բնմուրև գործող վարժարանների գործունեությունը՝ վերահսկվում է սպյալ բնֆոնդի ԲԶԳ-ի կողմից, իսկ կենտրոն աղահովում է դասագրքեր, մեթոդական նյութերը եւ անկացանում ընդհանուր հնչակամ վերահսկողութուն:

Գ. Հրահարակչական գործունեություն.
5-98 թթ. կենտրոնի հրա-

սարակցական բա-
ժինը հայ հավա-
ցացալի հոգեւոր,
եկեղեցական եւ
սուրբգրային գիտե-
լիքներ հարստաց-
նելու նպատակով
հրատարակել է 2-
10-րդ դասարաննե-
րի կրօնի դասագր-
քեր, կրօն դասա-
նակնման ուսումն-
ական ուղեցույց
ծրագիր, «Չոգեւոր-
գրադարան» մասե-
նաբարի 27 ամուն գիրք: Դրան-
քէ՝ Նազեի Սյունեցու «Անրոցը
չարը Տաճարից եմբակա է»
կարադէտ արեւիսկոյոցս Պա-
տեթուն «Ծանուցում ֆահան-
սների առաջադարձայն խորհ-
րի մասին», Հայ եկեղեցու հայ-
րերի մեկնություններից ֆաղվա-
ն «Մեկնություն ժամակարգու-
թյան», Ս. Եղիշի «Եւր Տիրոց
դայաճախեթդուրթան մասին»
Զարաթիա Զազեցուն եւ Սովլետ
Քերոզի «Ասվածամոր վերա-
լիւթման եւ նրա դասկերի մա-
սին», Ս. Գրիգոր Տաթեւացու
«Քառուց Խաչի», Հայսնավուր-
ից «Տոն մեր սուրբ քաղմանիչ-
ների» բարուգ, Ասեփաննու
Սյունեցու «Չորս Սէփարանե-
րի համառոտ մեկնություն»
«Հասակամի ընթանի», Զարե-
աթեղա Կաթաղյանի աշխատ-
սիրութթան «Նախասակություն
եւ անմահութուն Ս Ասեփանն

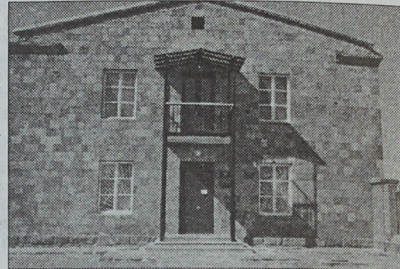
մոս Նախավկայի», Ալեքսանդր
Հուրպեցու «Աստուծոյն Բարդո-
ւոնի համար», Արամ Դիլանյանի
աշխատասիրությանը՝ «Մեն
դուրսի համառոտ բացատրա-
յուն» եւ «Իմ Տիրը Դիւան-
Քրիստոսի Համբարձունը» ու
«Հայ եկեղեցի տոնը», Եւրենե
Խուրի Ասուրու «Տեղեւորնա-
ռաջ», Հովհան Ոսկեբերան
«Ատերը Ա. Գրիգոր Լուսավոր-
չին», Հակոբ Մեհեցու «Գառ Ա.
Հարության», Գրիգոր Տաթեւա-
ցու «Քարոյ Ա. Հոգու զայսլա-
մասին»: Պատշաճ եւ տաղ-
անքան հարգանքներով հիշե-
լով իր հարգելի ընկերակցին

տության Մանուկ Կակոխյանը
Կուրիցնու (ճանադարի երկ-
նից», Հովակիմյան Մեծիցեղու
«Պատարզի մեկնությունը»
Պողոս Պատրիարք Արքիանա-
թուխեցու «Խառա-
թանգարան», Արսալ Տեր-Սիմ-
եյանի «Քրիստոնեականը»
Գրիգոր Դարբինյանի աշխատ-
սիրությունը «Ներածությունը Հիմ-
նականների» գրքին ու գրկույ-
մերը: Նվաճած մասեցնաւորի-
քացի, հրատարակել են «Կե-
տա կե» մանուկների գունա-
զարդման հոգեւոր պլանը եւ
Հեղինա Բեդիրյանի «Լեզու
մախիթաց» գրքերի իմնուն-
սուրը:

Հանգի առնելով նախնյա
վասակի բացառիկ կարեու
րությունը հոգուր ներդրման
համար՝ կենտրոնը ծագել է
հայաստանի Նոր Հասկարանի
հայրաբանական մեկնական
մեկնություն, եւ այս ուղղու
թյամբ արդեն ընդարձակ աճա
սանձներ են կաշարակ, կազմ
վում են համեմատական բնագ
րեր են գրաբարից աճաարհա
բարի վերածվում:

Ծրագրվում է իրականացնել նաև հիմնականապես մեկ ությունների հրադարակումը աշխարհաբար թարգմանության հետ միասին:

Առխարհաբարի են վերածվում եւ հրասարակության դասրասւսւում միջին եւ ուս օրջանի եկեղեցական գործիչների քարոզ-գրեք:

Դ. Զանգվածային
ֆարոգչություն.

Կենսոմը բխող հեղուկները հեղուկացվում են համա-
նայն պայմաններում և եթե է հե-
նարմակում հոգուր երկ հա-
ղորդաբար: Դրանցից երկուրդ՝
«խորան լույսը» և մանրակա-
ն «Առաջ լույսը», հեղուկա-
վում են ռեհակաճ առաջին
ծրագրով՝ ճարպը մեկ աճաճ,
իսկ «Լոր» ծրագրով աճեն երե-
կ՝ «Սիրեցի գճմենակ» հո-
գուր, բարյալաբանակաճ հա-
ղորդաբար: Սույն հաղորդու-
մեր ղոյաճ կերպով ղոյա-
րասելու ղոյաակով Լորին
Սրբույթով հաճու աճմորով
կենսոմում ծնալորեցի սե-
նկալոյեն աղաիովճաճ սու-
նիա:

Եված հոգեւոր հաղորդաւ-
րերն օգնում են Ս. Էջմիածնի
հոգեւոր դասգանը հեռավոր
վայրեր տարածելուն եւ մեր ժո-
ղովրդին նախնիների հավաստի
հաղորդակից դարձնելուն:

Չանգավաժային բարոզություն համար մեծ խթան դրավձ «Քրիստոսյան Հայաստան», երկ-աբարաթերթի հիմնադրումը 1997 թ. մարտ ամսին: Այն հա-վաացյալներին ծանոթացնում է Սայր էրեղեցուն կաթարված իրարածություններին, ներկա-յացնում է այդ արարթերի էկե-ղեցական ջոները, սրբոց հի-սակությունները, ըմբերողին մատուցում իրստեսական մա-նոււթ եւ արմես:

Քարոզչական նմաստներով կենսունիմ ծախույթի բաժինը «Մոսկիթ» հրիստոնեական մշակութային միութեան հետ համաձայնեց կազմակերպել ե երկու կարեւոր ցուցահանդէս: 1997 թ. մայիսի ամսին Ս. Եգիճանիի տնի կապակցութեամբ հոգեւոր թեմայով երեւանում շայաւաճման ազգային ժաշակեւորահամու, բացեց ցուցահանդէս, իսկ սեղեսնքեր ամսին՝ Վարազա Սուրբ հախի տնի կապակցութեամբ՝ Ասեղիսաներեսում:

Կենտրոնի հովակմու ներքո գործում են դասանի ջութակահարների խումբ եւ մանկական հոգեւոր երգչախումբ: Ծրագրվում է ադազայում բացել ֆիսսոնեական արմեշտ ուրոգ:

Կենսոնը նվաճման արգելքում
կրթական եւ ֆարգչակաւ ա-
ռաւանաւնէն իրականացնում է
Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Քարեղին Ա մե-
նայն շայոյ կաթողիկոսի կող-
մից ներդրում մեծ միջոցներ
ի գործունեութեան ընդարձակ
դայանման ստեղծում շնոր-
հով: Կլած կենսոնը գործում է
իմաստասլոծ կարողութեով:

հրաճարակալական բաժին, մեակույթի բաժին, կրոն դասավանդող ուսուցիչների Պաշտաման բաժին, «Քրիստոնեայի Հայասան» թերթի խմբագրություն, ԲԴԲԿ-ի աշխատանքների սղոյաարկման բաժին, ունենալով 23 հոգուց բաղկացած աշխատակազմ:

Եղբւոր

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ
1700-ԱՄՅԱԿԻ ԾՐԱԳՐՈՒՄ
ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ

Ֆին Ժողովրդի եւ Հէսթինկի փոխարքի հայ համայնի համար հիշարժան էր այս սարակ նոյեմբերի առաջին տասնօրյակը, որի ընթացքում Հէսթինկիի «Արք էնդ դիզայն» քաղաքաւում բացվեց «Հայ Եկեղեցու գանձեր» ցուցահանդեսը:

Մոսկվայից ու Ալեքսանդրիայից հեռացվածները երրորդ փուլում էլ, որտեղ չէին կարողանում հաղթահարել իրենց հոգեկոտորությունները, նույնպես հաղթահարեցին իրենց հոգեկոտորությունները։ Դրանց մեջ էլ մեր հեղեղեղ համար բացառիկ արժեք ու խորհրդալից ունեցող պեյր էր սիկիները, սրբազան Ավետիքյանների ու խաչեր, քաղեր ու բուրգեր, խոսակերպ Մուր Եսայիկ Կարապետյանը, խոսակերպ Մուր Եսայիկ Կարապետյանը, խոսակերպ Մուր Եսայիկ Կարապետյանը։

Յուդահանդեսի նախադաս-
րասական աշխատանքները
սկսվել էին այս օտար մարտն-
սից՝ Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա
Հայրապետի կարգադրությամբ,

Իսկ բացումը տեղի ունեցավ նույն-
բերի 11-ին:

Բացման արարողության ընթացքում Մերադ ար. Աճառյան, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի առնուից ռդոննեց ներկաներին ու հարգանքի ու գահասանձի խոսք ուղղեց ցուցահանդեսի կազմակերպի մարմնի հայ և ինչ ներկայացուցիչներին՝ ֆինոնրեդի պայույիսի միջոցառումներին դեր երկո ու երկերին կադերի ամրադնդման գործում։ Մրքազան հայրը հասկադե ուրդոնեց այս ցուցահանդեսի կազման գործում Ֆինլանդիայի մակույիսի սալարարի, «Արբ էնդ դիզան» թանգարանի սոորիոդան, ՌՀ ընկերության ու նա սալարարի՝ Լ. Լաեռնանի, Ֆինլանդիայի Լուրեակյան ու Օրթոդոքս Եկեղեցիներին արմիսկադրաներին ունեցած դերը։ Մրքազան ադա հայկական փոքրիս խալար հուսանքներն ու այլ նկերներ հանձնեց Ֆին հոդուսկաններին ու ցուցահանդեսի մյուս կազմակերպիչներին։ Իսկ երբ քազվեցին ցուցահանդեսի սահանդեր, ներկաներ մեծ եհասիրոքարմ ու հիազ

տունով ակսեցին դիտել հայ եկեղեցական մականոյքը ներկայացնող ասեղածաղճործությունները։ Ասեղն մասե, ու ցուցահանդէսէ առօրէի հրասարակէլէ ու Ֆինլանդիայէր սարկէլ զանճնող ներկայացնող պլանը, ու գետեղած էին անհրաժեշտ տեղեկություններ ցուցարկող 82 մմուրէ սահմէ։ Այդ տարեի Ֆինլանդիայում ամենտու կօրեիքի եր տանէ նմանակալից այդ իրադարձությունը հավաստող ազգայնէր։ Յուցահանդէսի բացմանը ներկայ էին Հելսինկիի հայ հայայնքի ներկայացուցիչներ։ Յուցահանդէսը կըործի մինչեւ 1999 թ. իունվարի 24-ը, ուր ընթացումը Ֆինլանդիայում կզգսի Հայ Եկեղեցւո ներկայացուցիչը՝ Նրեստի արեղան։ Այլեպաճէն մասե, ու Հայաստանը դասվախալությունն այդ տօրեի ունեցալ հիշարժան քի բարձր հանդիպումներ, որոնցից հասկալալե կարեւորեղիցն Մտերող եւ Նաթան սրբազանների հանդիպումները Ֆինլանդիայի Լուրերակալ Եկեղեցւոյ տղս Յան վիխարմն Եղկակողոսն, նա արունակից եւ հաշորդ ճուհիս Գաւմալի եւ այլոն հէ։

ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՀՈԼԱՆԴԻԱ

Քրիստոնեությունը Հայաստանի ղեկավար կոմ իշխանման 1700-ամյակի տոնակատարություններին նախադասարանական են մատչվում: Նախադասարանական աշխատանքներ ղեկավարում են եկեղեցիներն ու համայնքում գործող ամենաազատ կազմակերպություններ: Այդպես է մանչև Հովանդիպյուն, որ հայ եկեղեցի արկեսագետ «Գ. Մոնթան» հիմնադրույթյան նախագահ Գրիգոր Մոնթանի ջանքերով նախատեսվում է կազմակերպել մշակութային մի շարք միջոցառումներ:

Վերջերս 1700-ամյակի գրանցմանյի վարչի-հարսնուհ գերե. Տ. Մետրոյ աբ. Աճաջան երկոյ այլ այցով եղավ Հովանոյիայուն: Մըթազան հայրն այցելեց այլ երկի ճահավոր թանգարաններ, ուր հասանքսեպուն է բացել մի շարք ցուցահանդեսներ: Իրանցից առաջինն Ուրթիսք քաղաքի տրիխոնեական ճակուկոյի Կատերիսյան թանգարանն էր: Մըթազանին ուղեկցուն էին հայկական ճաղոթի ցերեխացուցիչներ: Գրիգոր Մոնոյանի գլխավորութայն: Այնուհետեւ Մետրոյ աբ. Աճաջան եղավ Լեւոն թանգարանի:

դրի՞ք Տե Լաֆենսայ բանգարաւուն, որը 19-րդ դարի սկզբից համարվում է Հոլանդիայի կերպաապագործության արվեստի բանգարան, ապա Լէյտենի հնագիշտութան ազգային բանգարանում, ունիւմ են ուղիղդըղ անձանց ընդունաց Միջին արեւելի բամբի դղասպիւանաւո՛ր՝ դոկտօր Բէթեր Աբմանը, որը երկար սարհներ Բագգայուն (Միլիա) զբաղվում է հնագիշակաւ ուղղունմեւնով։ Դոկտօր Աբմանը հյուրերին ներկայացրեց բանգարանի՝ սարքեր բամբիններին ու հնարավորութիւններին։ Համաձայնդոյնդունմեւն բերվեց մի շարք ցուցահանդեսների կազմակերպման մասին։ Հանդիպմանը մասնակցում էին դոկտօր Աբմանը, որն, Մոնթյանը եւ փիլիսոփայաբայթան ու յրադրողներն դասախոս՝ դոկտօր Հայիկ Յայայանը։ Հանդիպումն ընթացւում մասնաճեղքին Հոլանդիայայում 1700-այակի առթիվ կազմակերպվելիք ցուցահանդեսների նախադղասուսման հնարավորութիւնները։ Զննարհունմեւնի արդյունքում մեւն բերվեց համաձայնդոյնով Լէյտենի հնագիշակաւ բանգարանում ներկայացնելու նախար

րիստոնեական Հայաստանին
միլիարդ ցուցահանդես, բրիս-
տոնեական մսակույրի և Հայ Եկե-
ղեցու գանձերի ցուցահանդես՝
Ուրբեթում, արդի հայ արվեստի
ցուցահանդես՝ Տ. Լաֆանեսյան,
իսկ Աբելի Գորկու սեղծագոր-
ծությունները, հայ կինոարվեստ,
Ասվաթաճաճի և հայ տղագրույ-
թյան ցուցահանդեսներ՝ Լա Հեյի,
Ռոսեդրամի և Ամստերդամի
թագադրանքներում:

Բնական է հոլանդացիների հետհարաբերությունը հայ ժողովրդին ու նրա մշակույթի նկատմամբ: Հայ-հոլանդական կապեր եղել են ինքնու 17-րդ դրում:

Մրցազան հայրը վերադարձից առաջ հանդիպեց Լեյժենի համալսարանի հայագիտության ամբիոնի վարչի հետ հմնարկելով այնպեղ հայագիտական գիտաժողովներ հովանավորելու ինստիտուտներ:

Յուդահանդեսների եւ գիսածո-
ղովների կազմակերպման ա-
ւելանախնդրում կներգրավվե-
նաւ չայաստանի մակույթի
բնագավառի եւ հոլանդահայ
օտարների երկապագուիներ:

ՄԱՄԼՈՒ ԴԻՎԱՆ
1700-ԱՄՅԱԿԻ

«ՆՈՐԱՎԱՆՔ - 99» ԾՐԱԳԻՐԸ

Նորավանքի Ս. Ասվածաժին
եկեղեցի-դամբարանը կառուցել է
Օրբելյան Բուրբել իշխանը 1339

[illegible]

հուն եղեգնամորցի սպարիչներ
աշխատանքների ցուցահանդեսը
Ադրիլի 18-ին գիտաժողովի ե
ցուցահանդեսների մասնակիցնե
րը, Նորավանդում ակամաես
ըստնալով էլեկտրոն օգնան իսն-

դիմապատկեր սերվացելու օժանդակողի դերը արտադրությանը, միաժամանակ հանդիսանում են ունենալու այսպես կոչված 1700-ամյա կրի ուխտավորների հետ: Նույն օրը հենց վաճառքի սարսափում բացվելու է «Նորավանդի մեր աշխերը»:

ամուլու կրող բացօթյա ցուցահանդեսը, որս ներկայացված են լինելու հրապալներ Նորավանդությանը: Կարգավորված աշխատանքներ:

Միջոցառումների եւ բուրթեւ-
 շեն եկեղեցու օժան մասին
 նկարահանվելու է ֆիլմ, տպագր-
 վելու են օրհավորոսի ցուցերը:

1700-ամյակի գրասենյակի կողմից նախատեսվել է նաեւ «Նորավանք» ԵՖԵՂ ավբոնի հրատարակություն:

«ՆՈՐԱՎԱՆՔ - 99» ժրագրի
պաշտպանության խումբ

ԵԿԵՂԵՑԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ
«ՏԵ՛Ր, ԿԵՑՈ ՂՈՒ ԶՀԱՅՄ»

Էրխսննուորյան մութից անմիշտեան հետե հերձուռնական մեկ յանձների փոխարէն ու հաճախ մահե որսաց ճղորմ պեկեցնի կառուել եկեղեցիներ: Կրանկ Աստուծո հանդեղ ունեցաւ ժողովրդը եւսան փոր աշխատաշայանմա եին որոմք էր խոյաղան բիրիական այլ հողի անն մի անկուրմոմ իրենց մեջ անդիտիւրդի հալական ու հայրենիքի հախասակների մատմմմմմ ու արքազան նշխարներ: Այդ առիթով հյուսկեցնի բազում ավանդաշայանմա ու իրադաւում աւաք, որոմ զայսմում են մեկ վկայարաններ ու արքալարերի հերմ, ինչնոն հաւե տեղիւնով հախանեւում այլ վկայերում ու խոյաղան եկեղեցիների կառուցման ու դրանց ճարանկութիւն մտաին: Այդ զայսմութիւններն ոչ միայն գեղեցիկ են իրենց բովանդակութիւնը, այլեւ խորհրդալոր են իրենց իմաստը եւ գալիս են հասաստելու, քն եկեղեցիներէ ինքնանդատակ ի կառուցման, այլ միայն առակմային հախարանմութիւնը: Այդ զայսմաճարով է ուն ոչ միայն ճարսա

րաւեսական կորոզ, այլեւ Աս-
ծու տուն է, որը ոգի է ստանում մեր
աղաթոքով: Իսկ մեր աղոթքները
լիարժէք աղերս են դարձել, երգ, ո-
րի մոտուցները, միախառնված
մեր հոգու կանչին, եկեղեցիներից
երկրից են առավել՝ բարաւե-
րով. «Տէր, կեդո դու գիտս»:

Եւ այսօր էլ իր Զբոսոնեական դարձի 1700-ամյակի նախաեմին մեր ժողովուրդը կրկին անհամբեր է կառուցում, կառուցում է իր համար ոչ մական դժվարին մի ժամանակագրականում, կառուցում է ամենուր՝ քե Հայաստանում, քե Արցախ աշխարհում, քե Սփյուռքում:

Այդուհիս արագան մի սաճար չի կառուցվել արցախյան Զուսարայի (Լաչինի) Բերձոր հաղա-
համ։ Այն վեր է խոյանում Լաչա-
րի գեղից դեղիս Բերձոր քաղաք-
ացող ճանապարհի աջակողմյան
դարականդի վրա, որտեղից կար-
ծես հսկում է ժամանակի անե-
նապակեմը այս բնակավայրի ան-
դորը։ Այս սաճարի կառուցումը
մեծ մեկ սաճակ հավասան է, որ
երբեք չի խոճարհիկ մեր հավաթի

սյունը:

Այսօր Հայաստանում բազմաթիվ եկեղեցիներ ու սաճարներ են կառուցվում նաեւ հայաստանաբնակ քաղերարների հովանավո-

դրաբար, ու սինգլն այժմ անհաս-
կաբար երեւոյր է Հայաստա-
նում: Գա հայ ժողովրդի՝ իր հա-
վասի ու եկեղեցու հանդեպ ունե-
ցած անբեկված սիրո վկայույ-
թյունն է, որն այսպս կրկին աղայ-
ծում է ին Վարսապյանին իր ողի-
ներն է որոնում: Այդոյիսի սիրո
դուրսեւորած օրհակն է նաեւ Ե-
րեւանի ԵՃԳՃԱԿԻՅի համայնի
Հարախի գոյութուն կառույցի
Սուրբ Խաչ եկեղեցին, որի նվաճ-
ականքն է նույն գոյութ. բնակչի
հայելի Վարդանյան: Իսկ Սե-
րապաի ու Մայապաի բաղանա-
ստ ոգործը եկեղեցու կառույ-
ցման նախաձեռնողները համայնի
ի բնակչիներն էին, որ ճարսա-
ւաթեցն է նույն համայնի բնա-
կչի Հր.Գաաւարյան:

Այսօր նոր եկեղեցիներ են կա-
ռուցվում Արսաւաշի վերին Ար-
սաւան գյուղում (Սք. Վարվառա)
հովանավորութեամբ նույն գյուղի
քնակիչ Վարագոս Արագայանի,
Սյունիքի մարզի Կաղան բաղա-
նում (Սք. Մեւորդ Մաւսոց) հո-
վանավորութեամբ Կաղանի հա-
մարմնի Վստոյ ձորի Մայիսեւ

գյուղում (Սբ. Հարություն)՝ քաղաքաբնակիչների և քաղաքացիների, Վաչյան (Սբ. Տրդատ)՝ քաղաքաբնակիչ ամերիկահայեր Վաչ և Էմմա Սողոյանների, Արզումանյան Եմադի Նո Եղեխա-գյուղում (Սբ. Մարիամ Աստվածածին)՝ քաղաքաբնակիչ Եմադ Սարգսյանի, իսկ Մալաթիայի Մուրադյան գյուղում՝ գյուղական համայնքի հովանավորությանը կապողովում է Սբ. Գրիգոր Լուսավորչի նկերդով ամբողջակաբանը:

[illegible]

Ֆինրա ԿԱՔԱՂՅԱՆ
1700-ամյակի գրասենյակ

«Արարատ», 19
Փոխադրեց
ՀԱԶԱՐՅԱՆԸ
(շարունակելի)

«Քրիստոնեությունը եւ հայ իրականությունը»
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎՆ ՕՇԱԿԱՆՈՒՄ

Հայ Առաքելական Եկեղեցու Արքայապետին թնփի «Շողակայի» անօդային իր էլեքին մեծ մասը, բնականաբար, նվիրել է Ս. Մեթրուկ Մեջտոցի դպրատան բացմանը: Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գաբրեղին Առաջինին հանդիսություն բողոյ մասնակիցների աճուրդից հղած հեռագրին հաջորդում են դպրատան բացման արարողուրդին մանրամասն նկարագրությունը, հատված Տ. Նավասարդ եպս. Կճուրայի հոկտեմբերի 18-ի բարոգից, դպրատան տնօրեն Ալֆրեդ Շահինազարյանի խուսքը, ապա Հրայր Կարապետյանի, Պարույր Մուրադյանի, Շահեն խաչատրյանի, Էդվարդ Գահրեմյանի, Գուկաս Չորաքի՝ բացման առիթով հնչած ելույթները: Հոգեմտավոր և մշակութային այս համագորային կենտրոնին են վերաբերում նաև թեթիքի՝ Մեր բարեբարբերը» և «Հյուրասրահ» էլերը՝ հարցազրույցների տիկին Շողակ Հովհաննիսյանի և Ջիվան Կոթլարյանի հետ:

Մ. Դատումյանի «Դպրատունը ինքնահաստատման ճանապարհին» հոդվածը լուսաբանում է Օշակաձոր հրավիրված «Քրիստոնեությունը ինչ է հայ իրականությունը» գիտաժողովը: Այն կազմակերպվել է «Հայք» գիտախոսությունների հաստատությունից, Արագածոտ-

նի եւ Արցախի թեմերի գործակցությամբ:

Առաջին երկու միստր կայա-
ցակ Երեսմանու: Չեկուցումները
հիմնականում վերաբերում էին
Հայ Եկեղեցու և պետականու-
թյան միջև կապերին, դրանց
իրավական փոխհարաբերու-
թյուններին: Եմմա Կոստանյա-
նի գեկուցումը կրում էր «ՄԿԵ-
տի» խրիմյանը եւ արդիակա-
նությունը» վերնագիրը: Լսվե-
ցին նաեւ Էդվարդ Մեթոքյանի,
Էդիկ Կյուրեղյանի, Ստեփան
Ստեփանյանի գեկուցումները:
Ուսփայել Հարությունյանի գե-
կուցումն էր՝ «Հոգեւոր դաստի-
արակութեան դերը Հայոց բա-
նակում»:

Մ. Մեսրոպ Մաշտոց դպրատան գմբեթները դաշիվձուռ նույնքերի 13-ին զուամրվեց զի տաժոդովի հեթքական նիստը, որից առաջ իր օրինությունն ինսքն սասց Արգաշաժոտնի թնխի առաջնորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կոռյանը: Այնուհետև նա հաճեց եկվալ զեկոջումով, որը վերաբերումն էր Մ. Մեսրոպ Մաշտոցի ավանդների արգապահական նշանակությունը՝ հոգեւոր դաստիարակության եւ կրթության գործուն:

Ալբերտ Մուշեղյանի գեկու-
ցումը կրում էր «Նոր վկայու-
թյուններ Դ դարում գոյություն
ունեցած Ս. Գրիգորի հունարեն
Վարքի մասին» անվանումը:
Ռաֆայել Մաթեոսյան՝ «Դա-

շանց թոքի» պատմական նշանակությամբ, Ռոմիի Հոշարյան պատմության եւ մեկնաբանության հիմնախնդիրները քրիստոնեական աստվածաբանական սկզբունքների լույսի ներքո, Գոհար Վարդանյան՝ «Քրիստոնեության ժողովրդական արդի աղերարդարները», գիտատնօրյակ արտասահմանցի միակ մասնակից Աբբուր Էզրնի Ներսիսյան՝ «Քրիստոնեությունը եւ արդիականությունը», պատմական-եթաժողովրդագիտական Արքիպ Վարդումյան՝ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի եւ Ս. Սահակ Դաթեթի հոգեւոր երգերը եւ Ստադիկ Մուշեղյան՝ Արշամի վանքի ձեռագրերից հայտնաբերված միջնադարյան տաղերությունների քանի մասնունքը, վերջին եկեղեցուններն ուղեկցվում էին Ս. Մեսրոպ Մաշտոց առաջնորդանիստ եկեղեցու երգչախմբի եւ մենակապարտուիի Լիլիթ Գրիգորյանի բարձրարվեստ կատարմամբ:

Գիտաժողովի հաջորդ նիստում Կարեն Թոխաթյանն անդրադարձավ Հայկական լեռնաշխարհում լույսի պաշտամունքի վարպետությամբ արտացոլմունքին: Հանդես Մարտիրոսյանի զեկուցումը վերաբերում էր «հեռացող և վերադարձող» Աստծո պաշտամունքի հնագույն և արդի դրսևորումներին: Պատմաբան Հովհաննես Կառապետյանի ներկայացած թե-

ման վերաբերում էր Հայկական
լեռնաշխարհի տեղանուններին.

Գիտաժողովի նիստերը վարում էր «Հայք» գիտահետազոտական հաստատության ղեկավար Բաբկեն Վարդանյանը:

Դպրատանը բացվել էր հայկերպարվեստի ցուցահանդես որն ամբողջացրեց այն տպավորությունը, թե սա արդեն ամենաբարձր պահանջները ներկայացնող միջոցառումներ կազմակերպվող տպարաստ գիտամշակութային, հոգեւոր օջախ է:

Հայրատան գրադարանը հարստացավ «Հայք» հաստատությունը հրատարակությունների ամբողջական հավաքածուով: Արթուր Էգգրի Ներսիսյանը հանձնեց կրոնական, գիտական եւ քաղաքական գրքերի արեւմտաեվրոպական միջադր հրատարակություններ տեղեկացրեց, որ շուտով Օշական կհասնի հայագիտական տարաբնակցու գրքերի նոր խմբարանակ:

Գիտաժողովն իր աշխատանքները շարունակեց հաջորդ օրը: Գիտնականների խումբը մեկնեց Արցախ, որի հոգևոր կենտրոն Գամմաաբուրմ գումարվեց ամփոփիչ ճիսարը:

Վեհափառ Հորդ գիտաժողովի ամանակիցները իղել են երախտագիտութայն են սպայաման զգացումներով մի հեռագիր, որը նույնպես տեղ է գտել «Շոռակա» Բեռնում:

ՄԻՐԵԼԻ՝ ԸՆԹԵՐՅՈՂՆԵՐ

Դուք դեռ կհասցնեք դառնալ մեր քերքի
1999 թվականի բաժանորդը: Բաժանորդագրությունն
իրականացնում է ՀԱՅՍՏԱՌԼ գործակալությունը
Հայաստանի ողջ տարածքում:

«Բրիտարոնեայ Հայաստան» թերթի միջոցով դուք կծանոթանաք Հայ Եկեղեցու րդուներին, Սայր Արդդի եւ ընդհանրապես հայ եկեղեցական կյանքի իրադարձրթյուններին, հանրամատչելի շարադրանքի միջոցով կծանոթանաք քրիստոնեական կրոնին եւ մեր Եկեղեցու որդեգրած դավանաբանությանը։ Տպագրուոմ ենք նաեւ քաղոյախոսական, պարունական, մշակութային, արվեստագիտական, գրական եւ այլ բնույթի մյութեր, որոնք, կարծուոմ ենք, կհետաքրքրեն Ձեզ։

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱՍԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հայ Եկեղեցու նվիրապետության եւ պաշտամունքի բազմաթիվ բաժեր փոխառություններ են: Բնական է, որ այդ բաժերն ու երեքը Հայաստան են ներթափանցել հնագույն քրիստոնեական կենտրոններից: Դրանց զգալի մասը հունարեն է, մի մասը՝ սաղոթերեն: Երվանդ վարդապետ Տեր-Սիմանյանի 1908-ին տպագրված եւ այս տարի փոխարտարարված «Հայոց Եկեղեցու յարաբերութիւնները Անդրոց Եկեղեցիների հետ» աշխատությունից օգտվելով՝ կարելի է պահանջներ մի քանի փոխառություն: Այսպէս, սաղոթերեն են հայերենին անցել **քահանա**, **աբեղա**, **ծոմ**, **քարոզ** եւ մի շարք այլ բառեր: Անմիջականորեն հունարենից կամ միջնորդականորամբ հայերենին են անցել **կարողիկոս**, **սպարաբար**, **մտարողալիտ**, **եպիսկոպոս**, **քորեպիսկոպոս**, **պապ**, **աբբա**, **բեմ**, **փիլոն**, **ներեփիկոս** եւ այլ բառեր:

ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ
ՔԱՐՈՉՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ

**Իմաստություն մարդը լռությամբ
է սիրում:**

**Խելացի որդին հնազանդ է
հորը, բայց անհնազանդ որ-
դին կորստյան պիտի մատն-
վի:**

**Ճանապարհներ կան, որ
մարդու աչքին ուղիղ են քվում,
բայց նրանց վերջավորությու-
նը չունում է դեպի դժոխքի
հալածի:**

**Կաշառակերը սպանում է իր
հոգին, իսկ նա, ով ապրում է
կաշառքը, կապրի:**

Աղքատին ողորմությոն
 Կվողը փոխ է Կալիս Աստ-
 ծոն, եւ ըստ նրա Կվածի էլ
 հապուցվելոյ է նրան:

**Ինչպես մարդկանց դեմքերը
նման չեն իրար, այնպես էլ
նման չեն նրանց սրտերը:**

Անմիտության հանդեպ գիտության առավելությունը նման է խավարի հանդեպ յուսի առավելությանը:

**Քարի անունը լավ է, քան
մեծ հարստությունը:**

**Աշխարհը մեկ մուտք ունի
բոլորի համար եւ մեկ ընդհա-
նուր էլք:**

Գիտությունն ու իմաստությունը սովորեցնում են արհուրթյուն էլ արդարություն. մարդկանց կյանքում դրանից ավելի պատանհի բան չկա:

**Աստվածապաշտությունը
գորավոր է ամեն բանից:**

Ասործուն ճանաչելը բովան-
դակ արդարություն է, եւ Նրա
գործությունն իմանալը անմա-
հության արմատ:

ԺԱՄԱՆՅԱՆ ԺԱՄԱՆՅԱՆ ԺԱՄԱՆՅԱՆ ԺԱՄԱՆՅԱՆ ԺԱՄԱՆՅԱՆ ԺԱՄԱՆՅԱՆ ԺԱՄԱՆՅԱՆ

ԲԱՌԱՇՆԹԱՆ ճիշտ լրացնելով՝ կենտրոնական ընդգծված տողում կկարդաք
ավետարանական խիստ այժմեական պատգամ:

Հարցեր

1. Դեռևս միջնադարից հայտնի գուշակության գիրք։ 2. Երաժշտական գործիք։ 3. «Պոտենցիայ»։ 4. Ֆրանսախաղ նկարիչ։ 5. Զարդաք Գերմանիայում։ 6. Գրաշարային միավոր։ 7. Եկեղեցի Վաղարշապատում։ 8. Մուրք զինվոր։ 9. Գյուղ Արցախում, որի առումն առաջադրել է զորայայանի աճումը։ 10. Խաչի տոմսերից մեկի անունը։ 11. Վամբ Լարսիցիեանուն։ 12. Փոքրամարմնի էգ զուարի։ 13. Հայոց ամենաժողովրդական արքերից մեկը։ 14. Մարդկանց ձողոց մյուսական արծիք։ 15. Անգլիացի հռչակավոր ֆիզիկոս։ 16. Երեմիան թաղանաթներից։ 17. Նոյի որդիներից։ 18. Շուկ։ 19. Պետություն կենտրոնական Ամերիկայում։ 20. Ֆրանսիացի գրող։ 21. Վամբ Վալոց ծղուծ։ 22. Բանակային երաժշտական ժանր։ 23. Եվրոպայի առաջին տպագրիչը։ 24. Գրավոր մշակույթի խոշոր բնագավառ։ 25. Ընծա։ 26. Հայ գրող։ 27. Պետություն Մերձավոր արևելքում։ 28. Հ. Սենկևիչի «Յո երթա» վեպի հերոսուհին։ 29. Գիտական հրատարակությունը կցկող ժամանակ գամի։

1	3				11					19							28
			6					16	17		21					25	
				9	12							23					
			7			14		18									
		4	5	8												26	29
					13						22		24			27	
2					10			15			20						

ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՄԱՐԻ ԽԱՉԲԱՌԻ ՊԱՏՄԱՆԱՐԿԵՐ

ՈՒՂԱՎԱՅԱՅ 1. Մշտոց: 2. Զարոգ: 3. Եղիսե: 4. Մաղմու: 7. Վարդան: 9. Կապերտ: 10. Անապատ: 13. Հայկաբերդ: 14. Սյրտություն: 15. Ջաբարիա: 16. Անտիպաս: 18. Կանեփ: 19. Կանոն: 23. Կեղոն: 24. Ալիշան: 25. Խաչքար: 31. Անրակ: 32. Մերուն: 34. Ոգիա: 35. Ոգնի:

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ 5. Մատյան: 6. Ողողատ: 8. Եղեկիեյ: 11. Վարոց: 13.
Համապատում: 17. Կապա: 18. Կորեյ: 20. Նկար: 21. Աղավմի: 22.
Անտունի: 26. Հեղի: 27. Փիլոն: 28. Առած: 29. Դարաշրջան: 30. Մորիա: 32.
Մերան: 33. Կորնթոս: 36. Ջամբիկ: 37. Կնդրուկ:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅՍՍԱՍՈՒ.

Կրճատական, մեակություն, լրագրական երկաթաբաթերթ
Հիմնադիր՝ Սայր Աթու Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակություն և
 և արդյունքային կենտրոն
Գլխավոր խմբագիր՝ Կարեն Մաթևոսյան
Խմբագիրներ՝ Մարաս սարկավագ Գափոյան, Ավես Ավեսիյան,
 Լառն Եվանյան
Էջարդուն և համակարգչային ծառայություն՝ Էվգեն Զոլմանյան,
 Ժաննա Մաթևոսյան
Գրանցման վկայական՝ 624, **Հասիչ**՝ 69333
Խմբագրություն հասցեն՝ Կ. Վաղարշապատ, Ս. Գայանե եկեղեցի,
 Քրիստոնեական դաստիարակություն և արդյունքային կենտրոն
Հեռախոս՝ (8+259) 56780
Արտատպություն կատարելիս հղումը՝ «**Քրիստոնեայի Հայաստան**»
դրամագիր՝
 ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ ՍՍ. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԶԵՄԵԼՈՒԹՅԱՆ

ՍԱՅՐ ԱՐՈՐԻ Ս. ԷԿՄԻՍՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
Աստուգրված է տղագրության 30.11.98
Տղաբանակը 2000 Գինը՝ 50 ռամ